

Упркос свему, двадесети век није био потпуно изгубљен за српски народ

Пише: Немања Девић
уторак, 25 новембар 2025 12:01

Недавно ме у разговору старији и мудрији колега питао да ли мислим да је 20. век уједно и век изгубљене историје за Србе. То питање је вишеслојно и често присутно у радовима и расправама историчара који промишљају о нашим савременим проблемима; дезинтеграција државе и оспоравање права Србији на југу од стране Запада (практично, одсецање кључних тековина Балканских ратова), крунисано Кумановским споразумом, заиста наводи на закључак да смо враћени на полазне позиције од пре 1912. године.

Но мој одговор је био недвосмислен – не!

Српски народ је упркос свим ратовима, жртвама (и једном геноциду који је претрпео), расељавањима и економским блокадама успео да највећим делом очува своју националну и државотворну свест

Српски народ је упркос свим ратовима, жртвама (и једном геноциду који је претрпео), расељавањима и економским блокадама успео да највећим делом очува своју националну и државотворну свест. Донекле, и виталност нације, и отпорност према пакетима воук идеологије. Можемо критички да посматрамо многе стубове нације и

Упркос свему, двадесети век није био потпуно изгубљен за српски народ

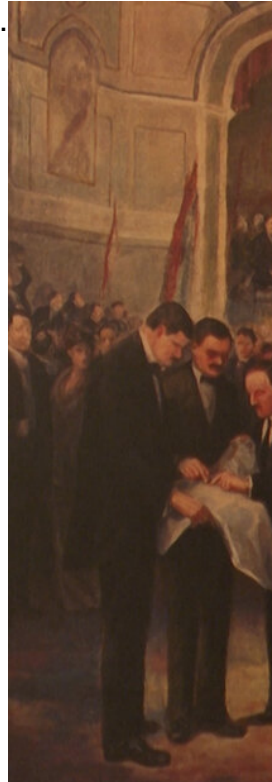
Пише: Немања Девећ

уторак, 25 новембар 2025 12:01

друштва, али ово су чињенице. Истраживања ће једног дана показати да је криза 1990-их имала и лице и наличје: с једне стране је значајно успорила економски напредак државе, с друге стране је замрзнула друштво у постојећем стању и отежала друштвену декаденцију која је погађала западне делове бивше заједничке државе.

У Босни и Херцеговини је након пада под турску власт након 1995. први пут успостављена српска државност – на тлу Републике Српске. Уједно је спречено и да се понови геноцид из 1941. и жеља страних центара моћи и њихових савезника на терену да се "српско питање" решава на територији источно од Дрине. У Црној Гори, упркос тоталном, вишедеценијском комунистичком убијању српства у појам, етнички Срби, према резултатима последњег пописа, бележе благи раст и чине трећину популације. Српским језиком, ипак, већински се говори у скоро свим општинама са православном већином (изузев Цетиња и Бара), а анкете показују да је институција у коју грађани ове земље имају највише поверења – [Српска православна црква](#) .

Није успео ни вековни план одбацивања Срба од мора, јер се на истом попису из 2024. показало да су Срби већина у Херцег Новом, Будви и Тивту, а да су у Бару и Котору присутни са 34-39 одсто становништва. Ипак, уочи још једне годишњице Велике народне скупштине у Новом Саду, треба констатовати и нешто што смо тако олако прихватили, рекло би се и потценили, а то је највећа српска победа у XX веку – у Војводини.

Није успео ни вековни план одбацивања Срба од мора, јер се на истом попису из 2024. показало да су Срби већина у Херцег Новом, Будви и Тивту, а да су у Бару и Котору присутни са 34-39 одсто становништва

Подељено српство под влашћу различитих империја вековима је сањало да се лева и десна обала Дунава стопе у једну државну целину. Више савременика из Баната и из Срема пишу како је поткрај 19. века био учестао обичај да очеви воде синове на највиши оближњи брег, а онда да им покажу да је оно плаветнило у даљини слободна Србија. Тако је један од таквих синова, Ђура Јакшић, написао своју чувену песму "Љубав" и рекао: "Љубим те, љубим, душо, љубим те, рају мој! А осим тебе никог, до само народ свој. Он ће са мачем доћи, кад куцне један час, отет ће стару славу, добит ће нови глас!"

Јакшић песму са снагом химне пише 1862, у романтичном заносу који призива ослобођење и уједињење. Ко би рекао да, заправо, не пише опијен националним победама, него у времену укидања Војводства Србија! Само две године пре, бечке власти укидају српску аутономију, али народ не клоне духом. Спасоносна крилатица била је она коју је изговорио вођа пречанских Срба Светозар Милетић: Војводство је сахрањено, али нека ни један Србин не прилази да целива ковчег.

Ова опомена остала је актуелна и 150 година касније, важећа и за територије изван Војводине. Исто се казало и 1908. након аустроугарске анексије Босне и Херцеговине. Наметнуте одлуке су само привремене, границе су вештачке, и ниједна репресија неће моћи да угуши набујалу снагу која тежи да повеже браћу у једно коло. Па је тако гледано и на арбанашко-турски тријумф из 1911, када је султан Мехмед Пети посетио Газиместан, тријумфално дочекан од 100.000 муслимана. И тамо се веровало да је држава одавно сломљена, али да нико не сме ни да помисли да целива ковчег, јер ће уз обновљену нацију васкрснути и држава.

Упркос свему, двадесети век није био потпуно изгубљен за српски народ

Пише: Немања Девић
уторак, 25 новембар 2025 12:01

(PT)